

Tysklandsbrigaden skulle stoppe Sovjet

I et hemmelig møte i Forsvarsrådet 6. juli 1950, besluttet den norske regjering å sette Tysklandsbrigaden inn i kamp mot sovjetiske styrker.

OLAV TRYGGE STORVIK

Det fremgår av referatene fra møtet i Rådet som nå - etter 46 år - er avgraderet. Et par uker tidligere, 25. juni 1950 var, Korea-krigen brutt ut, og referatene viser at sentrale regjeringsmedlemmer var skremt av truselbildet. Utenriksminister Halvard Lange sier under møtet at «begivenhetene i Korea har øket faren for krig betydelig», og forsvarsminister Jens Christian Hauge fremholder at «risikoen for at et amerikansk tilbakeslag i Korea kan bevirke en stor-krig, gjør oss engstelige».

I møtet treffer Regjeringen tiltak for en eventuell mobilisering i Norge, og beslutter at Tysklandsbrigaden settes inn i kamp i Nord-Tyskland i tilfelle et sovjetisk angrep. Den tidligere forutsetning om å trekke styrkene ut i tilfelle krig, blir forlatt.

Dette går frem av verket «De norske styrker i Tysk-

STATSMINISTRE: Odvar Nordli og Kåre Willoch var begge i Tysklandsbrigaden.

land 1947-1953» som nå gis ut på Elanders Forlag. Verket gir en bred oversikt og beskrivelse av Tysklandsbrigaden fra den ble opprettet og til ordningen ble avviklet i 1953. Forfattere er Ernst O. Bjørkvik og Olav Breidlid, som begge er veteraner fra brigaden.

Generalmajor Olav Breidlid er tidligere generalinspektør i Hæren, mens Bjørkvik er forretningsmann. Han er utdannet som ingeniøroffiser og hadde i begynnelsen av 1950-årene en stilling som ingeniørsjef i «Tysklandskommandoen» (TK). Det innebar at han sto sentralt i de planer som den gang ble lagt.

Taushetsplikt

Regjeringens beslutning om å sette den norske brigaden inn i krig mot Sovjetunionen, ble holdt strengt hemmelig. Bare en ytterst be-

Fakta

50 000 deltagere

- Tysklandsbrigaden ble opprettet i 1947 og oppløst i 1953. Det var to brigader i året. Hver besto av ca. 4000 mann. Tilsammen ca. 50 000 nordmenn har deltatt, deriblant to senere statsministre, Odvar Nordli og Kåre Willoch.
- Den politiske forutsetning ved opprettelsen var at brigaden skulle delta i en fredelig okkupasjon av Tyskland og være et ledd i utdannelsen av personell i en ny, norsk hær.
- Brigaden ble først stasjonert i Harz-området langs sonegrensen til Øst-Tyskland. Etter harde forhandlinger med britene ble den etterhvert flyttet til Schleswig-Holstein, hvor den inngikk som del av britenes Yorkshire-divisjon.

grenset gruppe offiserer, og slett ingen soldater, ble gjort kjent med hva planene egentlig gikk ut på, og frem til i dag har disse offiserene vært bundet av taushetsplikt.

Forutsetningen for Tysklandsbrigaden var at avdelingen skulle delta i okkupasjonen av Tyskland, og ikke i kamp. Norske myndigheter så på deltagelsen som utdanning av soldater under realistiske forhold. Soldatene skulle etterhvert utgjøre kjernen i en ny, norsk hær etter den annen verdenskrig. Brigaden ble først satt inn i Harz-området, men ble etterhvert trukket nordover til Schleswig-Holstein, hvor den ble organisert som del av den britiske Yorkshire-divisjonen. Men hvis det brøt ut kamper, var det

meningen å evakuere brigaden via Danmark.

Det ble det brått slutt på etter Forsvarsrådets beslutning 6. juli 1950. Fra da av var forutsetningen å delta i krigen, hvis den kom. På alliert hold regnet man ikke med å kunne stoppe et eventuelt sovjetisk angrep, heller ikke å kunne iverksette motangrep for å kaste russiske styrker tilbake. Den norske brigaden skulle settes inn i «oppholdende strid».

Sinker fremrykking

Ifølge ordren fra sjefen for Hæren, general Wilhelm von Tangen Hansteen, til Tysklandskommandoen gikk oppdraget ut på å sinke sovjetisk fremrykking over det åpne nordtyske slettelands-

skap mot den danske grense i minst tre døgn, slik at Danmark kunne få mobilisert. «...dog uten selv å bli tilintetgjort», som det heter i en bisetning i ordren.

4000 mann

Hvordan bisetningen skulle tolkes, forblir uklart. For med mangelfull utdanning og mangel på våpen og annet utstyr, måtte brigaden regne med enorme tap - hvis det kom til strid. Det var heller ikke snakk om en full brigade i vanlig forstand. I militærproget dreide det seg om en «redusert brigade» på ca. 4000 mann, som manglet viktige artilleri-, sambands- og panseravdelinger.

Forfatterne finner det uforståelig at forsvarsminister Jens Christian Hauge ikke støttet mer opp om de militære sjefers krav om å sette brigaden bedre i stand til å oppta strid og gi den større overlevelsessevne. - En konfrontasjon med russerne ville desverre medføre skjebnesvangre tap av norske soldater, hevder forfatterne. Forøvrig roser de forsvarsministeren som en «usedvanlig handlekraftig politiker med vidsyn til beste for Norges integritet», og trekker parallell til dagens debatt om overvåking og okkupasjonsberedskap.

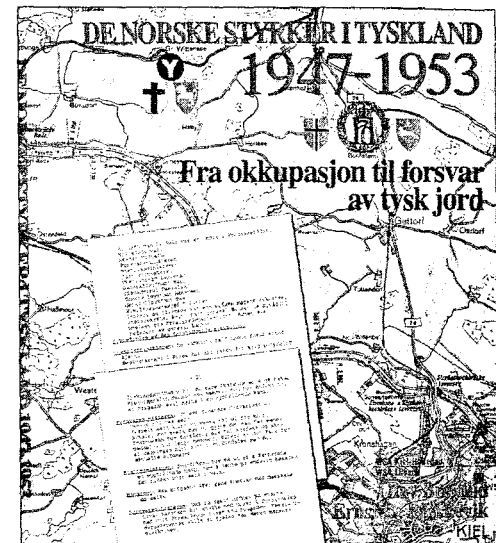
Som ledd i forberedelsen til å sette Tysklandsbrigaden inn i oppholdende strid mot russiske styrker, utarbeidet Bjørkvik, som ingeniørsjef, planer om betydelige ødeleggelser i Nord-Tyskland. I disse inngikk sprengning av slusene i Kiel-kanalen, såvel som broer og fergeleier langs kanalen og oversvømmelsestiltak langs Elderen.

Kamufleres

Sammen med sjefen for TK, generalmajor Reidar Holtermann, rekognoserte han objekter langs kanalen som skulle sprenges. På den tiden var atmosfæren slik at rekognoseringen måtte kamufleres som en søndagsutflukt med deltagelse av offiserenes koner og offisiell guide. - Mang en norsk soldat har under øvelser ligget på den øvre del av broene, nær 60 meter over kanalen, og prøveplassert sprengstoffbeholdere tilpasset jernbjelkene. En luftig opplevelse, skriver forfatterne.

Uklarhet

Senere, i september 1950, vedtok forsvarsministrene fra Storbritannia, Danmark og Norge at styrkene sør for den danske grense skulle samles i en «alliert dekningsstyrke» (ADS), som

VETERANER: Boken er skrevet av Olav Breidlid og Ernst O. Bjørkvik.

fikk en norsk general som sjef. Men det var en tid med særdeles uklare kommandolinjer, og hvis avdelingene var blitt satt inn i strid, måtte man regne med at uklarhetene kunne fått konsekvenser.

Riktignok var Norge blitt medlem av NATO i 1949 og den amerikanske general Dwight Eisenhower innsatt som øverstkommanderende i Europa i januar 1950. Men den første tiden fikk ikke det betydning for den norske brigaden, som var største

enhet i den allierte dekningsstyrke i Nord-Tyskland. Brigaden var en del av den britiske divisjon og kommandolinjen gikk først dit, og dernest til hovedkvarteret for den britiske Rhin-armé (BAOR), som igjen tok sine ordre fra London. Sambandet hjem til Oslo var ytterst dårlig, opplyser Bjørkvik. En enslig fjernskriverlinje, det var det hele. Først i mars 1952 kom NATO's Nordkommando på Kolsås for alvor inn i bildet.